

Мандри Гуллівера (переказ скорочено)

Джонатан Свіфт

Лист капітана Гуллівера до свого родича Сімпсона

Лемюель Гуллівер, спочатку лікар, пізніше капітан човна, віддав на вберігання автору свій рукопис, у якому розповів про мандри іншими країнами та дивні пригоди, що з ним траплялись.

Видавець до читача

Автор цих мандрів містер Лемюель Гуллівер — мій давній і щирий приятель; до того ж ми з ним далекі родичі по матері. Років зо три тому містер Гуллівер, утомившись від напливу цікавих, що приходили до нього в Редріфі, купив невеличку ділянку землі та затишний домочок поблизу Ньюарка в Ноттінгемпширі, на своїй батьківщині, де живе й тепер — відлюдно, але вельми шанований сусідами.

Хоч містер Гуллівер і народився в Ноттінгемпширі, де жив його батько, але я чув від нього, що рід його походить з Оксфордширу; на підтвердження цього можу додати, що сам Гуллівер віддав мені на схов оцей рукопис, дозволивши розпорядитися ним, як я вважатиму за потрібне. Я тричі уважно перечитав його. Стиль викладу дуже ясний і простий; я можу закинути авторові хіба що одну ваду: він, наслідуючи манеру всіх мандрівників, описує все аж надто скрупульозно. В усьому, безперечно, відчувається правда, та й не дивно, бо автор так уславився своєю правдивістю, що серед його сусідів у Редріфі, коли когось у чомусь запевняли, стало немов за приказку говорити: "Це така правда, ніби сам містер Гуллівер сказав".

За порадою кількох достойних осіб, яких я, з дозволу автора, ознайомив з цим рукописом, я наважуюсь тепер випустити його в світ, сподіваючись, що принаймні на деякий час він стане для наших молодих дворян кращою розвагою, ніж звичайна балаканина політиків та партійних писак.

Цей том був би принаймні вдвічі товщий, якби я не дозволив собі повикреслювати численні місця, присвячені вітрам, припливам та відпливам, відхиленням магнітної стрілки та показанням компаса в різних подорожах, а також найдокладнішим описам маневрування кораблем під час шторму, викладених моряцьким жаргоном. Те саме я вчинив з відомостями про довготи та широти. Все це змушує мене побоюватися, що містер Гуллівер буде трохи невдоволений; але я вирішив зробити його твір якомога доступнішим для звичайного читача. А якщо через свою необізнаність із мореплавства я припустився якихось помилок, то відповідальний за них тільки я; коли ж який-небудь мандрівник захоче ознайомитися з твором у повному його обсязі, як він вийшов з-під пера автора, то я залюбки задовольню його цікавість.

Дальші подробиці щодо автора читач знайде на перших сторінках цієї книжки.

Ричард Сімпсон

Частина перша.

Подорож до Ліліпутії

Розділ I

Автор оповідає дещо про себе та про свою родину. Перші спонуки до мандрів. Його корабель розбивається, але він рятується, кинувшись у хвилі, і щасливо дістається берега країни ліліпутів. Його беруть у полон і відвозять у глиб країни Гуллівер навчався в Кембріджі, однак витрати на освіту для його батька, чоловіка небагатого, були завеликим тягарем, і через три роки сану довелося кинути навчання та піти в науку до лондонського хірурга. Невдовзі він найнявся лікарем на корабель "Ластівка", де прослужив три роки. Приїхавши до Лондону, Гуллівер найняв частину невеликого будинку і одружився з Мері Бертон — другою дочкою власника крамниці. Та через два роки лікарська практика Гуллівера зазнала деяких труднощів, і він знову вийшов у море.

4 травня 1699 року він відплив з Брістоля на судні "Антилопа". Але вже 5 листопада шквал розбив корабель об скелю. Гуллівера викинуло на якийсь берег. Він намагався знайти якісь ознаки людей, але, не знайшовши, заснув просто на березі. Гуллівер проспав 9 годин, а коли прокинувся, то не зміг поворухнутись: руки, ноги та довге волосся були прив'язані до землі, а тіло було обплутане тонкими мотузочками. Навкруги чувся якийсь гомін. Поруч із собою він побачив чоловіка, дюймів шести на зріст, з луком та стрілою в руках і з сагайдаком за плечима. Слідом за ним сунуло з півсотні таких самих чоловічків. Гуллівер здивовано скрикнув — і вони з переляку кинулись врозтіч. Але незабаром повернулись, і один із них крикнув: "Гекіна дегул!" Але Гуллівер нічого не зрозумів.

Після довгих зусиль, Гуллівер зміг нарешті розірвати мотузки й сісти. Він був дуже голодний — тож знаками попросив їсти. Гурго (такий титул був у вельможі) зрозумів його. Незабаром сотні тубільців-ліліпутів вже несли йому їжу та три бочки легкого вина (по півпінти кожна). Трохи згодом з'явився поважний урядовець, посланець імператорської величності. Державна рада ухвалила перевезти велетня до столиці. Його хилило до сну — бо у вино додали снодійного.

Для того щоб перевезти Гуллівера, ліліпути вкопали 80 стовпів и один фут заввишки, до них прив'язали міцні канати (не товще за шпагат) із гачечками на кінцях, а їх зачепили за шворки, якими обвили шию, руки, ноги і тулуб велетня. 900 найдужчих чоловічків тягли канати, і через три години Гуллівер вже лежав на платформі, міцню прив'язаний до неї. 1500 найсильніших коней відтягли повіз за півмилі від того місця, де лежав Гуллівер. Зупинилися на площі, де стояв старовинний храм. Велетня було посаджено на 91 ланцюг розміром з ланцюжок на годиннику дами.

Розділ II

Імператор Ліліпути в супроводі багатьох вельмож приходить подивитись на автора в його ув'язненні. Опис особи та одягу імператора. До автора приставлено вчених, щоб учити його ліліпутської мови. Своєю сумірною поведінкою він здобуває прихильність імператора. Обшуковують кишені автора і відбирають у нього шаблю та пістолі

Імператор верхи наблизився до Гуллівера. На зріст він був майже на цілий ніготь вищий за всіх придворних. Імператор намагався звернутися до полоненого, але той нічого не розумів. Тоді він повернувся у місто, залишивши біля Гуллівера варту. Велетню довелося спати просто на землі. Втім через два тижні з наказу імператора було виготовлено постіль з 600 матраців звичайного розміру.

Подивитися на Гуллівера приходили з усіх сторін країни. Учені навчали його мові, урядовці склали докладний опис його речей. А тим часом імператор вирішував подальшу долю полоненого, утримання якого могло призвести до голоду в державі. Вбити його теж не уявлялось можливим, бо такий величезний труп, гниючи, спричинив би різні пошесті, які згодом поширилися б на всю країну.

Розділ III

Автор дуже своєрідним способом розважає імператора і його придворних дам та кавалерів. Опис придворних розваг у ліліпутів. Авторіві на певних умовах дають волю

Між тим тубільці вже не боялися велетня, а він потроху навчився з ними спілкуватися. Імператор навіть влаштував для Гуллівера найпочеснішу розвагу — канатні танці. "Коли хтось, чи то померши, чи то попавши в неласку (що трапляється частенько), звільняє посаду, то п'ять чи шість кандидатів просять у імператора дозволу розважити його та двір танцями на канаті, і той, хто найшвидше підстрибне і не впаде, одержує посаду". Пізніше господар вигадав собі оригінальну розвагу: наказавши Гулліверові стати на зразок колоса Родоського, розставити ноги, а під ним вишикував військо і провів церемоніальним маршем. У параді взяли участь 3000 піхотинців та 1000 вершників.

Врешті, полоненого звільнили, склавши перед цим список умов: Гуллівер не мав права залишити володіння без офіційного дозволу. Він не вступатиме до столиці без попередження жителів за дві години, не лягатиме на луках і ланах. Він не має права брати ліліпутів на руки без їхньої на те згоди. Якщо виникне потреба, то Гуллівер має бути спільником у боротьбі з ворожим островом Блефуску, повинен допомагати при спорудженні імператорських будівель та доставляти спішні розпорядження.

Розділ IV

Опис Мілдендо, столиці Ліліпути, та імператорського палацу. Розмова автора з першим секретарем про державні справи. Автор пропонує імператорові послуги у воєнних діях

Звільнений Гуллівер вирушив оглядати Мілдендо — столицю Ліліпутії.

Невдовзі до нього прибув головний секретар у таємних справах Фелдресел. Він розповів Гулліверові, що 70 місяців тому в імперії утворилися дві ворожі партії — Тремексени і Слемексени (назви походять від високих і низьких підборів на черевиках). Ненависть між обома партіями дійшла до того, що члени однієї не стануть ні їсти, ні пити за одним столом, ані розмовляти з членами другої. Це становить загрозу державі, яка до того ж потерпає від загрози з боку Блефуску — другої великої держави світу, майже такої ж великої, як Ліліпутія. Вже 36 місяців ці держави перебувають у стані запеклої війни. А причина в тому, що у Ліліпутії, де завжди розбивали яйця з тупого

кінця, якось було видано наказ, за яким треба розбивати їх з іншого, гострого (бо колись дід його величності урізав собі пальця). А імператори Блефусуку почали підбурювати народ на заколоті та звинувачували уряд Ліліпутії у релігійному розколі.

Розділ V

Автор надзвичайно дотепним способом запобігає ворожому нападові. Йому дають високий почесний титул. Приїздить посли імператора Блефуску і просять миру. Пожежа в покоях імператриці внаслідок необережності. Придуманий автором спосіб урятував решту палацу

Гуллівер, про існування якого вороги не знали, якось узяв найдосвідченіших моряків, і, змайструвавши шворки з гачечками, вирушив до флоту Блефуску. Там він узяв своє знаряддя, позачіпав гачки отвори, що були в носі кожного корабля, а шворки від них зв'язав докупи. Після цього, узявши зв'язані докупи шворки з гачечками, легко потяг 50 найбільших ворожих військових кораблів.

Цілий і неушкоджений, прибув він зі своєю здобиччю до королівського порту Ліліпутії. Честолюбність монархів не має меж, і імператор висловив бажання, щоб Гуллівер знайшов нагоду і привів у його порти решту ворожих кораблів. Проте велетень та наймудріші міністри в державі відмовили його від такого рішення.

Імператор не пробачив цього — і, разом із ворожою клікою міністрів, розпочав інтригу проти Гуллівера, яка через два місяці ледве не призвела до його загибелі.

З Блефуску прибула делегація з пропонуванням миру і проханням до Гуллівера відвідати їхню країну. Імператор неохоче погодився відпустити велетня.

Одного разу серед ночі до Гуллівера прибули з повідомленням про пожежу в імператорських покоях. Гуллівер сховався до вітру і зробив це так влучно, що хвилини за три весь вогонь погас. Але імператриця була страшенно обурена вчинком Гуллівера і обіцяла помститися.

Розділ VI

Про жителів Ліліпутії; їхня наука, закони та звичаї; система виховання дітей. Як жив автор у цій країні. Реабілітація в наших очах однієї вельможної дами

Слід сказати декілька слів про Ліліпутію та її мешканців. Середній зріст тубільців трохи менший, ніж шість дюймів, і йому точно відповідає величина як тварин, так і рослин. Бачать вони чудово, але тільки зблизька. Пишуть справа наліво та навскоси, через сторінку. Мертвих вони ховають, ставлячи головою вниз, бо дотримуються думки, що через одинадцять тисяч місяців мерці воскреснуть. А на той час земля повинна перекинутись низом догори. За злочини проти держави карають тут надзвичайно суворо, але якщо на суді доведено невинність обвинуваченого, то викажчика віддають на ганебну страту, а з його майна стягають пеню на користь невинного. Шахрайство вважають за тяжчий злочин, ніж крадіжку, і тому карають за нього смертю. А кожний, хто доведе, що протягом 73 місяців точно виконував усі закони країни, дістає право на певні пільги та титул снілпела, тобто законника, який не переходить до спадкоємців. Призначаючи кого-небудь на державну посаду, ліліпути більше уваги звертають на моральні якості, ніж на здібності. Невдячність вважається в Ліліпутії карним злочином,

на думку ліліпутів, той, хто відплачує злом благодійникові, заслуговує смерті.

Ліліпути вважають, що батькам не можна довіряти виховання їхніх дітей, і через те в кожному місті є громадські виховні заклади, куди всі батьки, крім селян і робітників, повинні віддавати своїх дітей і де вони вирощуються та виховуються, доки їм мине 20 місяців. Селяни та робітники тримають дітей удома, бо їм доведеться тільки орати та обробляти землю, і їхнє виховання не має великої ваги для суспільства.

У цій країні Гуллівер пробув 9 місяців і 13 днів.

Розділ VII

Автор, діставши звістку про намір обвинуватити його в державній зраді, тікає до Блефуску. Як прийнято його там

Одного разу, коли Гуллівер збирався відвідати імператора Блефуску, до нього таємно прийшов поважний придворний, який скати, що велетня обвинувачують у державній зраді та інших злочинах, за які карають смертю, та показав звинувачувальний акт. Рада вирішила виколоти Гулліверу обидва очі, а згодом збиралися покарати його ще тяжче. Через три дні до нього мав прийти секретар зі звинувачувальним актом.

Маючи офіційний дозвіл його величності відвідати імператора Блефуску, Гуллівер написав секретареві листа, повідомляючи, що під'їжджає. Того ж дня він подався до флоту, конфіскував одне з суден, поклав у корабель свій одяг і, тягнучи його за собою, дістався до королівського порту Блефуску.

Розділ VIII

Авторові трапляється щаслива нагода покинути Блефуску, і після деяких труднощів він повертається цілий і неушкоджений на батьківщину

Через три дні по прибутті до Блефуску, Гуллівер помітив у морі щось і схоже на перевернутий човен. Він сказав імператорові, що цей човен послала йому доля, щоб дати змогу повернутися на батьківщину.

Через деякий час посланець із Ліліпутії прибув до Блефуску з копією звинувачувального акта. Імператор Блефуску по триденній нараді послав дуже чемну відповідь, де писав, що вислати Гуллівера звязаного не має змоги і що незабаром обидва монархи зможуть полегшено зітхнути, бо велетень вирушає у відкрите море.

24 вересня 1701 року о шостій годині ранку Гуллівер напнув вітрила. Невдовзі він побачив англійське судно. Там він зустрів свого давнього товариша і розповів йому про все, що сталося, але той не повірив, гадаючи, що пережиті злигодні потьмарили розум приятеля. Але коли Гуллівер дістав із кишені корів та овець, що їх узяв із собою усі його підозри розвіялись.

В Англії він заробив чималі гроші, показуючи свою худобу різним людям, а потім продав за шістьсот фунтів.

Лише два місяці пробув він з дружиною та дітьми. Після цього сів на купецький корабель "Пригода" і вирушив у другу подорож.

Частина друга.

Подорож до Бробдінгнегу

У цій частині герой опиняється в країні велетнів. Тут герої ніби міняються місцями. Тепер Гуллівер стає "ліліпутом" для мешканців країни. І вони поводяться з ним так, як нещодавно він повадився з ліліпутами.

Гуллівер знову потрапляє до двору місцевого короля, стає його найулюбленішим співрозмовником. Найбільше зацікавила короля розповідь про батьківщину героя. Господар заявив, що, на його думку, ця історія — це "купа заколотів, вбивств, побиттів, революцій та вигнань, що є найгіршим результатом жадоби, партійності, лицемірства, віроломства, жорстокості, сказу, ненависті, заздрощів, злості та честолюбства".

Герой із симпатією ставиться до короля та велетнів, але, відчуваючи себе серед них "ліліпутом", ще й полоненим, рветься додому. Та, потрапивши до рідної землі, він знову не може довго всидіти на місці. Усе здається йому дуже маленьким.

Частина третя.

Подорож до Лапути, Бальнібарби, Лаггнегг, Глаббдобдриб та Японії

На літаючому острові Лапуті Гуллівер бачить багато абсурду. І найбільший — той страх, що панує в головах мешканців. Цей безпричинний страх заважає їм насолоджуватися життям і перетворює їхнє існування на жах.

Спускаючись униз, у місто Лагадо, герой бачить страшенне розорення та злидні. І поруч із цим — маленькі оазиси нормального життя, що колись було тут. Так жили на континенті до того часу, як деякі "прожектори" побували на острові і вирішили запровадити на батьківщині тамтешні порядки. Академія прожекторів викликає в Гуллівера почуття презирства та огиди до тих, хто намагається втілити у життя нереальні ідеї та займається псевдонауковими "дослідженнями". Втопившись від усього цього, він намагається повернутися до Англії. Але на його шляху трапляються острів Глаббдобдриб та королівство Лаггнегг, де він знайомиться з чаклунами, здатними викликати тіні померлих. Спілкуючись з цими привидами, Гуллівер дізнається, що багато чого, що написано у книжках, не відповідає дійсним подіям минулого.

Відвідавши Японію, яка на той час була зачинена для інших, Гуллівер повертається на батьківщину.

Частина четверта.

Подорож до країни гуїгнґнів

У наступній країні Гуллівер зустрічає розумних та доброзичливих коней — гуїгнґнів. Спочатку його приймають за йеху — людину-дикуна, яких кони тримають за рабів. Утім, вони визнають, що розум прибулого набагато вищий за розум йеху — тож утримують його скоріше як почесного полоненого, а не раба.

Врешті гуїгнґни виганяють Гуллівера, і він впадає у тяжку депресію. Він більше не може спілкуватися з людьми, у яких бачить огидливих йеху.

Коментар

"Мандри Гуллівера" — це твір, що знаходиться на межі жанрів. Роман-подорож із романтичним описом місць та подій перетинається тут з романом-памфлетом, в якому автор висміює найнікчемніші боки людської натури та політики держав того часу, передусім Англії. У "Мандрах Гуллівера" знаходить вихід неосяжна фантазія

письменника. Втім, багато з того, що ми бачимо у цьому романі, є пророцьким. Тобто автор не лише показав пороки суспільства, в якому він жив, а й вказав напрямки, в яких таке суспільство буде просуватися далі.

У романі багато фантастичного. Але досить реальним є головний герой, у якому певною мірою втілилися риси самого автора. Свіфт ніби створив свій автопортрет, наділивши Гуллівера своїм способом мислення, своїми думками, уявленнями та мріями. Проте він додав до цього портрету трохи простодушності, яка і допомагає герою помічати в чужих країнах та інших людях найголовніше і найцікавіше.